

CATALANA

REVISTA

Any VI

Barcelona 15 de Setembre de 1923

Núm. 150

UN SACRÍLECH

Heusaquí l'història que'm contà En Jaume de Sanay una tarda que plovia y que, asseguts a un y altre cantó de la gran llar del Mas del Sanay contemporani de Felip-August, parlarrem de mil coses.

* * *

Quan jo vivia a la petita ciutat de Montandry, un dia hi arribà un desconegut que, seguint la costum imperant, assentà en el registre del hostal *L'Escut de França*, sos noms y professió de la següent manera: Alexandre-Jaume Pouillard, corant'anys, enginyer.

L'endemà, ja tota la ciutat parlava de Mr. Pouillard. ¿D'hont venia? ¿Què feya? ¿Què'l devia portar a Montandry? ¿Era rich, pobre, condecorat, elegant, ranci, modest, orgullós, afable? Preguntaven de quin color tenia'l cabell, de quin duya l'ermilla; per a millor enterarsen, van córrer a cà'l barber que l'acabava de raure, al estanch hont se provehí de tabach, al susdit hostal, arrèu-arrèu. Y acabaren per saber, no sé pas còm, que'l tal Pouillard venia a dirigir les fàbriques que tenen a Montandry els opulents *J. M. y Francisco Josepin germans*, de Lyó.

Mr. Pouillard prengué'l millor pis de Montandry y'l parà ab mobles tan bons que ni'ls que lluhia en son palau el bisbe de la diòcesi se li podien comparar. Llogà una bona cuynera y un criat; lucse de servey qu'allí tan sols se permetia'l senyor Delegat d'Hisenda. Donà opulents dinars, procurà ferse ab lo bo y millor captantse grans simpaties; però, al notarse que no s'acostava a l'iglesia, les anà perdent.

—Anch que sols fos pel ben veure, hauria d'anar a missa, —deyen els *sprits forts* del poble.

Mes, prompte'l conegué tothom, se féu de moda y tingué aduldors y fins entusiastes y enemichs, lo qual proba que no era pas un sér vulgar.

Encar que no mólt alt, y esser bastant gras y d'ayres quelcom orgullosos, tenia bona figura, una fesomia regular, el cutis rosat y fresch, l'ull viu, un somris dolç. Hi havia però en son conjunt quelcom de titllable: ses mirades esquitllentes, fosques y inquisidores, la magror axuta de sos polsos y sa calvicia primerenca, vestigi denunciador d'una vida disoluta. Però'l món no mira tan prim. Tothom convenia en que'l senyor Pouillard no era un home adotzenat. Evidentment havia llegit mólt y bé; era de verba fàcil; lluhia un enginy atractivol, incisiu y càustich y's trobaven escayentes ses tendencies al cinisme y al egoisme que no amagava. La majoria àdhuc trobava que, ab tot y esser bastant important la posició qu'ocupava, no era pas encara la qu'ell se merexia. Duya una vida ordenada, menjava a cà seva, treballava sens descans y, sols un cop ò dos al mes, se permetia una breu aparició al cafè Dodon de la plaça Anselm, hont s'hi reunexen funcionaris del Estat, militars y algun qu'altre vehí de la població buscarahons d'ofici ò embolicayre.

Emperò, poch a poquet, s'anaren recullint indicis desfavorables y propagantse males veus. Cert que, al principi, eren sols un lleu rum-rum, però aquest anà crexent en estridencia, després fou chor y finalment trò. Llavors la població's sentí tota indignada. L'alcalde dexà de saludar a n'En Pouillard, el senyor Delegat li refusà una invitació a taula, el Recaudador imità son cap geràrquich, l'Administrador de corrèus ja no tingué més miraments per aquell senyor que tant gastava en correspondencia, la cuynera y'l criat el plantaren en sèch.

Mr. Pouillard va fer com que no s'adonés de rès d'axò. Cercà nou servey, convidà a taula a gent d'inferior categoria y, en comptes d'una cort aristocràtica va envoltarse de barreja democràtica. Però, al cap de cinch ò sis setmanes, ja son modo de viure fou ben diferent. Tant com se l'havia vist nèt y endressat sempre de roba, alterós y un poch enterch ab sos iguals, reservat y mostrant en la conversa un talent clar y elevat, se'l veyà ara dexadot, banal de conceptes, flonjo y abúlich y entregat als plers grollers dels exaltats ab qui's feya. Anà diariament al cafè, arribà àdhuc a embriagarshi, esdevingué grosser y cinich fins un grau ja intolerable als que més

interessadament l'adulaven. Aviat començaren a miràrsel de mal ull, a fugirli'l còs... y ell se'n reya. Llavors s'indagà tota la veritat, car la gent volia venjar-se d'haver sigut befada per un hipòcrita com ell.

Mr. Pouillard era un tonsurat, un sacerdot interdit. Poch ans, havia sigut ornament y edificació d'un dels bisbats més il·lustres de França. Fill de bona casa, germà d'un magistrat distingit y d'un coronel mort a la campanya de Mèxich, havia fet bella y fàcil carrera. Ordenat de molt jove, fou nomenat professor d'un petit semanari, hont desplegà tanta intel·ligència y activitat que l'arquebisbe de X*** el volgué prop seu y'l colocà en sa cancelleria. Quan només tenia trent'anys li encarregaren ja la direcció d'una obra important y rebé'ls hàbits canònics.

Però aquest desventurat, dominat pel dimoni del orgull, ambició y cobdició, sota les aparences de virtut abscondia un'ànima corcada pel dubte y esclava de vergonyoses passions. Perxò, tan bon punt se vegé lliure de la paternal vigilància de sos benefactors y director, donà solta a sos vicis y no trigà pas gayre a ésser objecte d'escàndol. De primer, fou amonestat, després, suaument reprès, y, com ja ho desafiés tot permetent-se àdhuc babarotes y amenaces y persistint en dar el més trist exemple, li foren inflingides penitències canòniques.

Llavors se rebelà, declarant que'l catolicisme, tal com l'entenien son arquebisbe y consellers, no era pas el més pur; que calia pelar aquest arbre d'escorça tan revellida y revificar el cadavre de l'iglesia romana tan refractaria al progrés.

Essent impossible cusirli la boca, l'expulsaren.

Ell, llavors, ocultà'l ver motiu de sa vergonya y, dantseles d'apòstol d'una secta nova, pretengué fer creure al públich que no's castigava al desenfrenat, sinó que's perseguia al sectari. Aquell ho cregué fàcilment y tota la premsa anticlerical sortí a la defensa del *pobre sacerdot*, víctima de l'intolerància y del obscurantisme.

Després de varies aventures y desventures, Mr. Pouillard anà a raure a Montandry, lloch ben allunyat del teatre de ses tristes follies. Son primer intent fou recobrar les habituts que sa educació requeria en sa actual situació y davant d'una bona societat. Mes, ja va dir fa molt temps Beaumarchais que, una veu que va crexent, crexent, fa gran estrall. Y com que,

desgraciadament, no era una calumnia lo que perseguia a Mr. Pouillard, quan se'l vegé desplegar tant de cinisme, insultar les creencies del país que l'hostatjava y fer mofa de les costums més respectades, cercaren antecedents d'ell que no foren pas difícils de trobar.

Quan va saberse ben de cert que l'Alexandre-Jaume Pouillard era un sacerdot expulsat del santuari, llevat dels qui no tenen vergonya, tothom renuncià son tracte. Se l'expelí sens pietat, li caygué damunt un menyspreu formidable y la briballa del carrer l'afrontava ab crits d'«excomunicat!»

No perxò perdía ell l'imperi de si mateix per a fingir una impassibilitat infrangible. Rebia les injuries sens tornarshi, com si parés la galta per a que'l bufetegessin. Y es que ni una sola fibra del honor havia pogut ja resistir el buf de sos vicis: havia perdut ja'l sentit moral.

* * *

Un dia—prosseguí En Jaume de Sanay, després de pendre alè—un dia, jo'm trobava al cafè Dodon a la taula del costat de la que ocupaven En Pouillard y tres ò quatre tauls, un d'ells antich procurador, destituhit per prevaricació y condemnat a vendre la seva plaça. Aquest, que's deya Pere Luyon, era un d'aquells homes que, per d'enfora, semblen més perversos de lo que ho són per dins, y que, malgrat tot, serven encara un cert caliu de bons sentiments. Axò no obstant, s'havia de fer el lliure pensador y l'independent, tot y essent pare de dotze fills que dexava morir de fam sens qu'ell, al cafè, s'abstingués de pendre'ls licors més cars y de jugar tot el dia al *écarté* y al truch.

Jo llegia un diari, tot parant esment sense voler, a lo que deyen mos vehins. Parlaven de qüestions religioses, llavors al ordre del dia, y de sobte, un d'ells, rihent estúpidament y signant a Mr. Pouillard, exclamà:

—Que dimoni! Aquí teniu a Mr. Pouillard que'ns ho pot aclarir millor que ningú axò. ¿No va penjar ell, temps enre-ra, els hàbits per a lluhir altre cop els pantalons?

—Sí, però es qu'ara ja no es sacerdot,—objectà un altre.

—Còm que no es sacerdot?—replicà En Pere Luyon, dexant la pipa damunt el marbre tacat de vi.—Mr. Pouillard

serà sacerdot per una eternitat, mal que li pesi. No hi hà res que pugui esborrar la marca indeleble que va rebre quan van dirli: *Tu es sacerdos in æternum!*

—Es veritat,—declarà l'aludit, tot somrihent.

—Còm! el caràcter sacerdotal...

—Resta intacte, vulgues no vulgues,—afegí En Pouillard.

—Si qualsevol de vostès en aquest moment se ferís, jo, sens més ni més, podria darli l'absolució y seria tan vàlida la meua com la d'aquell beneyt de rector qu'ara atravessa'l carrer.

—Què diu ara?—exclamà un d'aquells tauls.

—Encara més: ni la potestat que vaig rebre d'obtindre la transformació de l'hostia, he perdut. Y teniu... axò'm recorda que, set ò vuyt anys enrrera, vaig jugar una broma de les bones als meuques de Montandry. Escoltèu!—

Tremolant instintivament, vaig atansar la meua cadira, per a no perdre un bri de lo que anava a contar aquell miserable.

Els altres l'escoltaven ab ardent curiositat.

En Pouillard continuà ab alta veu y passejant una mirada fàtua sobre'ls seus oyents:

—Fa uns set ò vuyt dies, vaig anar a encomanar el gavadal de pà que cal diariament pels obrers de la fàbrica. Ja sabèu que'l nostre forner es En Lluch Jacquenim. Era precisament la vigilia de la fira y la botiga d'En Lluch estava, per tant, plena de llonguets y de rosques torradetes com l'or, per demés apetitoses. Me ve al magí que jo podria venjarme en secret de tots aquells *bons senyors* de Montandry, d'aquells fanàtics y fanàtiques que'm detesten perque sóch un renegat y un apòstata. Si? Jo qu'estench les mans y pronunció les paraules sagrades ab que's compleix el sacrifici.. y tot aquell pà...—crià'l sacrílech, brillantli infernalment els ulls y ab les galtes per demés enceses—tot aquell pà va transformar-se en còs de Jesu-Crist y, axí, dues mil persones alhora profanaren l'hostia santa!...—

Callà. Hi hagué un moment d'estupor. Però jo, tot d'una, m'axeco y m'acosto bastó en l'ayre per a avergaçar aquell criminal. En Pere Luyon va contenirme ab un esguart que vaig entendre totseguit.

—Còm!—saltà un,—però axò es possible?

—Tal com us ho dich,—feu En Pouillard, engallant la testa.—Tots aquells meuques en ploraran.—

En Luyon prengué la paraula:

—¿Vol dir, senyor Pouillard, que vostè creu en la transsubstanciació?

—Ben cert que hi crech.

—De manera que vostè està convençut, plenament convençut que, pronunciant les paraules de la consagració, va canviar aquell pa en còs de Jesu-Crist y que tots quants ne menjaren han consumit la divina substancia de Deu, profanantlo sens saberho?

—Ja ho crech que n'estich convençut!

—Y vostè gosà fer axò?... vostè que creu?

—Per xò mateix!—féu En Pouillard.—Si jo fos ateu ò incredul, quin mèrit tindria?

En Luyon botà de la cadira, li clavà una urpa al coll, una altra a la cintura y, sens afegir un mot, d'una sola empenta, y ab brahó extraordinari, me'l llançà al carrer ahont, En Pouillard, besà la pols.

El públich del cafè aplaudí. El sacrílech s'axecà com pogué y, sens tombar el cap, apretà a córrer y s'esmunyí per la primera cantonada que topà.

* * *

Ans d'una hora, tot Montandry sabia, fil per randa, lo succehit al cafè Dodon. L'endemà, En Pouillard sortí com de costum a fer les seves compres. De primer anà a cà'l séu forner. En Jacquenim ja l'esperava a la porta ab un garrot y, quan se li atançà, va dirli ab tò amenaçador:

—Au, lluny d'aquí! A casa no hi hà més pa per a vós...—

En Pouillard captà inutilment a la porta dels trenta flequers de Montandry: hont-se-sia'l reberen igualment y enlloch li van permetre passar el llindar de la porta. L'adroguer, el carnicer, el graner van prohibirli també la entrada y's negaren a vendreli rès.

Ell feya cor fort, però no les tenia totes, y al pensar en les dificultats qu'aquella persecució podria causarli, començà a capficarse. Com que ja no tenia servey, se'n anà a la fonda hont menjaven sos amichs. L'hostalera va dirli que no'l volia a taula ni que s'acostés allí may més.

Llavors s'en tornà a casa tot furiós. Per l'escala's topà ab el

propietari, qui l'intimà a desembrassarli'l pis dintre'l terme legal, y sentint, mentres ho discutien, qu'una rabia espantosa l'envahia, el mosso de la fàbrica li entregà una esquelà dels *Srs. Josepin germans*, en la qual l'acomiadaven oferintli una bona indemnisió per tal que s'abstingués, des d'aquell moment, de tornar a trepitjar la fàbrica.

Foll d'ira, s' dexà caure damunt del llit, hont passà dotze hores sumit en el dol més greu. Al vespre, ja a gola de llop, exí. De la vetlla abans no havia tastat rès, tenia fam y no sabia què fer. Si entrés en algun cafè ò hostal, s'exposava a rebre algun afront tremendo. Hontsevulla que truqués seria inútil esperar que li venguessin ni una engruna d'aliment. Els amichs ni se'l miraven. Rodà per carrers y places tota la nit.

A punta de dia, caygué rendit sobre'l guarda-rodes del gran portal de les escoles públiques. Estava desfigurat, la faç amarada de llàgrimes, se li havien emblanquit els cabells y anava brut de sanch y pols.

Estols de xicots, que més tart passaven ab la bossa dels llibres a l'esquena, s'paraven a contemplarlo. Un d'ells, qu'En Pouillard va veure, fill d'En Pere Luyon, se li atança y, donantli un troç de pà, va dirli dolçament:

—Germanet, prenèu en nom de Deu y mengèu, si teniu gana.—

En Pouillard s'axecà fent una gran exclamació. Després, cayent de genolls davant del noy, plè de basarda, prengué'l pa y barbotejà entre sanglots:

—Deu t'ho pagui, nen!—

S'acostà'l pà a la boca y'n trencà una quexalada...

Mes, de sobte, se li'n pujà la sanch al cap, els ulls se li esgarriaren, perdé'l món de vista y caygué estès a terra.

Un frare ignorantí, qu'aparegué al portal, va córrer a socórrer.

—Deu es just!... Me penadexo,... perdonèume, Senyor!
—mormolà En Pouillard, fent un esforç suprém.

Y exhalà'l darrer sospir.

(De Charles Buet)

Traducció de

NARCÍS OLLER

TRES POESIES XINESES DE LE CHI-KIN

(Del XIII al VIII segle abans de J.-C.)

LA MEVA ESTIMADA

A la Porta de Ponent
les donzelles van rihent
en dansa ondada y lleugera
com núvols de primavera.
Mes, llur gracia no'm diu rès,
que, ab son vestit blanch ayrosa
y sota son vel espès,
ma estimada es més graciosa.

A la Porta de Llevant
les donzelles, fantasiant,
belles d'esclator primera,
són com flors de primavera.
Mes, llur perfum no'm diu rès,
que, en son vestit blanch desada
y sota son vel espès,
es més olent ma estimada.

SOLA...

Es el més fort y brau,
el més bell dels guerrers,
més ara'l seu exèrcit
camina vers l'Orient.

Per ço desllich la mata
de mos volants cabells,
perque la besí tota
l'aura que ve d'Orient.

Lo sol m'es aborrible,
la lluna y'ls estels;
tan sols me plauen ara
les pluges del hivern
qu'en va deman qu'apaguin
el foch que'm consumeix.

Prou sé hont cullir podria
la flor d'olvit etern:

n'hi hà al jardí de casa
qu'aromen mes parets;
mes jo m'hi tanch a dintre,
que vull sofri y no més.

Si no sofrís com ara,
seria més lluny d'ell.

MISSA TGE

Jo t'ho prech, estimat,
no vingues a trobarme.
No xafis el planter
qu'he fet davant de casa.
Jo no't puch estimar,
no ho volen els meus pares.
Bé'ls he dit com t'estim,
com m'omple tota l'ànima,
y no ho vulgues saber
ab quins mots m'han renyada.

Jo t'ho prech, estimat,
no saltes pas la tanca.
Trencaries els brots
y'l lluch del tendre sandal
que jo surt a regar
cada dematinada.
No't puch donar mon cor,
mon germà gran ho mana
y ab tot el seu poder
l'amor me n'ha privada.

Jo t'ho prech, estimat,
no arrenquis la barana
hont erem recolzats
la nit que te n'anares.
Mataries d'arrel
el roser que s'hi embranca
y jo'n respir les flors
al cayent de la tarda.

Trad. de LL. FORTEZA

EDUCACIÓ DELS MINYONS

DE MOSSÈN BALDIRI REXACH

DEL APRECI Y HONOR QUE'LS MINYONS ESTUDIANTS DEUEN FER DELS PAGESOS Y DE SOS FILLS

Móltes vegades he ohit dir, y també he vist, qu'estudiants despreciaven als treballadors de la terra, y que tenien per menos a un minyó estudiant perque era fill d'un pagès, lo que no pot provenir sinó de la ignorancia que tenen los tals del honor y apreci que's deù als pagesos y a sos fills. Es, donchs, necessari que'ls minyons sien instruhits dels títols y motius perque'ls pagesos deuen ser honrats y apreciats de tothom, perque axí'ls minyons qu'estudien no faltin en donar lo degut honor als pagesos y treballadors de la terra, y'ls fills de senyors no despreciïn als minyons perque són fills de treballadors y de pagesos; y també perque'ls minyons fills de pagesos no tinguin enveja als fills de senyors, perque també tenen títols y motius per los quals merexen ser honrats y estimats com los fills de senyors.

Lo primer títol, donchs, que s'ofereix a considerar en los pagesos y treballadors, es l'antiguetat de son ofici, el qual es lo més antich de tots, instituhit per lo mateix Deu en lo principi del món, quan crià Adam y'l posà en lo Jardí deliciós del Paradís perque hi treballés y'l guardés, com consta del Gènes-

sis, capítol dos. Veritat es que (com diuen los Sants Pares) lo treball d'Adam y de tots sos descendents no fóra estat molest si Adam no hagués pecat, però perque Adam trencà'l precepte tan just que Deu li havia posat, de no menjar de la fruyta del Arbre de la ciencia del bé y del mal, qu'estava al mig del Paradís, perque axís Deu nostre Senyor fos regonegut per Deu y Senyor y Adam pogués exercir la obediencia; però fou molt just que'l treball d'Adam y de tots sos descendents fos privat de les delícies que l'haurien acompanyat si Adam hagués perseverat fidel y obedient y fos acompanyat de molestia y fatiga. Després que Adam hagué pecat, Deu nostre Senyor tornà a intimarli'l precepte de treballar la terra dihentli: *malehida terra en ta obra, tu menjaràs d'ella ab treball tots los dies de la teva vida: Espines y mates te criarà, y tu menjaràs les herbes de la terra: Ab la suhor de ta cara menjaràs lo teu pà fins que sies tornat en terra, de la qual ets exit.*

D'aquí's veu clarament que Deu nostre Senyor es estat l'autor de l'agricultura, tant en l'estat de l'innocencia, com en l'estat de la naturalesa cayguda per lo pecat, a diferencia de les de-

més arts que tenen per autors y inventors als homens, després d'estar infeccionats per lo pecat. S'infereix també, que tots los descendents d'Adam deuen treballar y menjar lo pa ab la suhor de sa cara ab gust y content perque aqueix es lo gust y voluntat de Deu, el qual per castigar la desobediencia d'Adam son Pare'ls ha condemnat a tots al treball, com al exercici més innocent y més proporcionat per estar sempre subjectes a ell com a Deu y Senyor.

Lo segon títol que s'ofereix a considerar en los pagesos y treballadors, es la noblesa de tantes persones qu'han exercitat aquest ofici. Abraham, Isac y Jacob, homens tan cèlebres per ses virtuts, que Deu nostre Senyor en les Sagrades Escripures se gloria de ser son Pare y anomenarse tal, foren pagesos, y també Adam, Abel, Seth, Noè y tots los més cèlebres antichs, com refereix lo Pare Corneli a Lapide en lo Capítol segon del Gènesis. Salomó, lo més cèlebre dels reys, no sols donava lliçons a sos Jardineros del modo que devien cultivar sos jardins, sinó que s'empleava en plantar, cultivar y tallar les plantes de sos jardins, als quals després dels negocis y afers de son regne's retirava, y assentat a l'ombra d'un arbre, s'entretenia ab Deu nostre Senyor sobre les

falses esperances de la vida humana y sobre la vanitat de les grandeses y de les hermosures, totes subjectes a la mort. Allí prorrumpia son esperit en aquelles tan famoses paraules que han ressonat per tot lo món: *Vanitas vanitatum & omnia vanitas.*

D'Ozias, gran rey del poble de Judà, que regnà cinquanta dos anys ab gran potencia y gloria y molt santament fent pendre'l qu'era recte als ulls del Senyor, refereix la Sagrada Escripura en lo Capítol 26 del Paralipomenon, qu'era home donat a l'Agricultura. Lo mateix ofici han exercit molts altres reys zelosíssims de l'honra de Deu y del bé de son regne. Però no es d'admirar que'ls reys destinats de la mà divina per lo govern de son poble sien homens dats a l'agricultura, perque l'Esperit Sant, per boca de Jesu, fill de Siriach, en lo Capítol 7 diu: *No fugis les obres penoses, ni'l treball de la terra, que està ordenat per l'Altíssim.*

No solament entre'ls catòlics los reys han fet gran apreci de l'agricultura, però si també entre'ls gentils. En les Histories romanes se troben sovint persones pujades a les supremes Dignitats, des del ofici humil de l'agricultura. Y després d'haver beneficiat a la República ab sos empleus, se'n tornaven a exercir lo pristino estat de l'agricultu-

ra. En los regnes de la Xina, de Siam, de Turquía, y en altres, encara'ls reys usen algunes vegades entre any exir a la campanya a sembrar y llaurar la terra, porque d'aquesta manera compreguen los vassalls lo gran apreci que fan de l'agricultura y de quant importa que'ls vassalls s'apliquin al cultiu de la terra.

Lo tercer títol de l'agricultura es la excelencia que té sobre'ls demés oficis, porque aquest ofici ja fou instituhit per Deu Nostre Senyor en l'estat de l'innocencia; però'ls demés oficis són instituhits pels homens infectes y enegats per lo pecat. L'agricultura es també una cooperació que'ls homens fan a les obres del poder diví, donchs sens lo cultiu de la terra y de les plantes, Deu Nostre Senyor no vol que'ns produhesquen grans ni fruyts que sien bons per nostre victo y sustent; però si'ls homens cultiven la terra y'ls arbres y plantes que té, Deu nostre Senyor derrama sobre d'ella y sobre ses plantes la seva gracia, fent que llevi bons grans y bons fruyts. Lo treballador prepara la terra, sembra'l gra y'l cobreix llaurant y cavant la terra y Deu Omnipotent lo fa nàxer, créxer y portar d'un sol gra moltes plantes y brinchs y una gran multitud de grans que bastin pel sustent del home. Aquest ofici de l'agricultura es

també molt més innocent de tots los oficis y empleus de la vida humana, porque'l treball y cultiu de la terra no sols es lícit y just y cosa molt santa, però si també es aquell que més aparta'ls homens de pecar, però al contrari'ls demés oficis y empleus de la vida humana ò bé moltes vegades no són lícits y justos ò són perill y ocasió de caure en molts pecats, ò sia porque'ls homens ignoren lo que deuen saber, ò sia porque la codicia'ls arrastra a fer lo qu'es injust, ò sia porque la negligencia y peresa'ls fa omitir lo que deurien fer, y axí naufraguen moltes ànimes en aquell empleu y ofici que han elegit per passar aquesta temporal vida.

Lo quart títol que té l'agricultura es l'utilitat, la qual es tanta que totes les persones del món viuen a expenses dels pagesos y treballadors y ningú pot subsistir sens lo treball y cultiu de la terra. Però la utilitat admirable de l'agricultura està en que quants més fills té un pagès, tant més es rich, porque sos fills des de sa petita etat comencen a socórrer y ajudar a son pare. Los més petits guarden los porcells y les ovelles. Los que són més grans guarden lo bestiar en gran tropa, y'ls que són robustos treballen les terres ab son pare; y'ls uns ajuden sempre als altres, v. g. los fills petits que per si sols són inútils,

acompanyats ab los grans los ajuden molt, ò sia en la guarda del bestiar, ò sia en lo treball y cultiu de les plantes ò de la terra. Però molt al contrari succeheix en los demés oficis, y per molts podèm dir que'l tenir lo pare molts fills, es la seva pobresa. Que han de fer l'advocat, lo jutge, lo notari, lo metge, lo cirurgià, lo sastre y molts altres oficials de tenir molts fills: res més ne treuen que'l ser més pobres.

Altra utilitat té l'agricultura digna de tot apreci, y es el poderse un pagès criar los fills y filles en sa casa, educarlos y ensenyarlos l'ofici de l'agricultura. Quina ditxa es poder un pare tenir a sa casa a sos fills y filles als quals ama com la cosa més preciosa que té y dels quals es amat molt tendrement y poder lo pare ensenyarlos a son gust y veure per sos ulls sos bons procehiments? Però molt al contrari succeheix en molts dels altres oficis que hi hà a la República, los oficials dels quals no poden tenir en sa casa a sos fills per ensenyarlos l'ofici que tenen, sinó qu'es necessari enviarlos a terres y a persones estranyes, com són los metges y cirurgians, jutges y advocats y casi tots los demés s'han de privar de tenir sos fills en sa casa si volen que reisquen pràctichs en l'art qu'exerciten. Finalment, l'agricultura es l'exercici més ú-

til per conservar la salut del còs, porque en aquest empleu gosa'l pagès un exercici moderat y proporcionat a ses forces, un ayre pur y fresch, lo sol de tots costats y a son plaher, però molt al contrari succeheix en los altres oficis en los quals los oficials estan reclosos en ses botigues y en sos quartos y estudis, privats del sol y del ayre; y si en ses cases volen pendre'l sol, ha de ser en un recés, en que'l reflexe dels raigs danyen moltes vegades, y l'ayre jamay lo prenen ab aquella puresa y frescura que té passant lliurement pels camps, ans bé, moltes vegades han de treballar y estar en uns llocs que contenen molta immundicia y corrupció.

L'últim títol que té l'agricultura es el causar moltes delícies. Quin plaher es per un pagès veure que la terra li paga'ls suhors qu'ha tingut en cultivar-la, retribuïntli bons blats, bons llegums y plantes molt belles carregades de fruyts? Si'ls altres oficials tenen una gran complacencia en les obres que fan, quanta major serà la que tindrà'l pagès al veure les seves terres coronades de bells esplets? Quin gust y deleyt sent lo pagès en lo menjar quan ve de llaurar la terra ò de cultivar sos esplets? Les cebes y alls y demés aliments de sa casa, li són més saborosos que'ls capons y faysans al rich ociós. Molts dels

oficials que hi hà en la República, després d'haver treballat en son ofici, apenes poden menjar un bocí per falta de gust, y després d'haver menjat són menos hàbils per a treballar en son ofici, però'l pagès menja ab gran gust després d'haver treballat y torna molt gustós al treball després d'haver menjat.

Cap art hi hà qu'eleui l'esperit del home a la consideració de la sabiduria y poder que té Deu nostre Senyor com es l'agricultura, ni algun dels demés oficis nos fa memoria del amor infinit que'ns té nostre Criador com es l'agricultura. En cada planta, en cada herba y en cada flor contempla'l pagès considerat la sabiduria y poder diví, perque cada cosa d'aquestes conté moltes maravelles que provenen únicament del poder y saber diví, y veu molt bé'l pagès considerat que totes les herbes y plantes de son camp, ab totes les maravelles que tenen en si, les ha produhides Deu nostre Senyor mogut del amor infinit que té al home. Donchs, ¿quín deleyt tan gran ha de sentir en son esperit lo pagès, estant y treballant ab les obres del poder y saber diví, vegent que totes li fan memoria del amor que li té son Deu? Per aprendre la ciencia de la física, que tant deleyta al esperit hu-

mà, ¿quín es l'art ò facultat de la República que's puga comparar ab l'agricultura? Necessita la ciencia de la física de la experiència de les coses, y'l pagès es aquell que per son ofici les experimenta en elles matexes, en ses causes y en sos efectes, y així ab molta rahó diuen molts crítics que'ls pagesos atesos y considerats, són aquells que saben més de física; es a dir, que'ls pagesos són aquells que més conexen les naturaleses de les coses y ses causes y sos efectes perque són aquells que més experiència tenen de les coses.

Molts altres avenços té l'agricultura sobre tots los demés oficis de la República, y així, lector amat, no hi hà rahó perque tu menyspreis un ofici qu'excedeix a tots los demés en moltes coses molt apreciabls; es a saber, en l'antiguetat, en la noblesa, en l'excelencia, en l'utilitat y en les delícies, les més innocentes, y molt mal faries si despreciessis als que per sa naxença són fills de pagès; si tu ets fill de pagès, no envegis la naxença d'aquells que són fills d'un senyor, perque tens molts títols per los quals ets digne d'estimació y honor. Però, sies el que sies, deus advertir que les obres de cada qual són aquelles que fan al home digne ò d'honra ò de menyspreu.

LA LLISSÓ DE LA TARDA

* El cap al tati parla al poeta.

*Canten els dies la cançó sonora
del temps que'ls polsa com les cordes d'or
de l'arpa ab que'l poeta riu ò plora
segons el goig ò'l dol omple son cor.*

*Quina joia millor en la jornada,
per tu. qu'un bellencontre inesperat,
quan la tarda s'ajaça, de cansada,
al tebi llit del horisó rosat,*

*y al cel, com un auguri, hi hà una estrella
que parpelleja ab un daler suau!
Quina sòrt el trobar una donzella
ab qui poder rimar aquesta pau!*

*Qu'escolti la paraula ja marcida
qu'un jorn llunyà'l poeta confegí,
y ab son silenci atent li donguì vida,
com ruxantla ab frescors de sereni!*

*Qu'aquesta gracia manyaga
—al ensems fortit y endolciment—
t'es ab escreix una abundosa paga
de concebre tos versos ab turment.*

*Per la virtut d'una ànima exquisida
les cendres se revifen de bell nou,
y ab tal encís l'estrofa's torna humida
com ungida de llàgrimes de rou.*

*Es per haver plagut a una donzella
que l'esperit del vers es fa eternal,
qu'ella encarna l'humana maravella
y sols per sa mercè pots se'immortal!...*

ENDREÇA

A LA GRACIA AMABLE DE LA SRTA. CARME CASAS

*Perquè trobareu ma paraula gràcil
un'hora plena de perfums incerts,
per a lloharvos s'es tornada fàcil,
oh amiga que porteu el nom de vers!...*

OCTAVI SALTOR

PLAUTUS, NOVELA DE JOSEPH CALZADA Y CARBÓ

(Acabament)

Abril. (No sé'l dia).

Per etzar obro aquest llibre. No sé què dir perquè no visch en la terra. En el paradís no hi han llibres ni plomes, ni tinta ni éssers qu'escriguin...

Juny 18.

El meu Joan m'ha parlat avuy com a Doctor. Jo m'he penjat del seu coll y he plorat dolçament, beneytament, com una núvia emocionada...

Juliol 22.

Tornèm a la nostra llar. El meu marit continuà essent doctor y'm diu que ja n'hi hà prou de córrer per ara. ¡Té rahó!... ¡Tinch unes ganes de reposar!...

Setembre 6.

El dia es rúfol. Passen grosses turbonades qu'amenacen aygua y no he exit de ma cambra. Estich cosint, cosint sens treva, cosint sempre!... ¡Hi hà tant que cosir! Ell no ho vol que cusi, però jo m'he rebelat potser per primera y darrera vegada. ¡Es tan dolç cosir!... Y es tan dolç cosir petites peces com si foren per a una nina...

Novembre 5.

¡Germà meu!... ¡Germà meu!... ¡Ampàrem!... ¡No'm deixis!...

Novembre 30.

Me l'he mirat dins del bressol, un petit palau ab una sola cambra feta d'encaxos, sedes y plomes blanques... Ara dorm ab un puny tancat que no ha pogut ficarse dins de la boqueta. ¿Què somnia? ¿Quines visions contempla quan ses parpelles, que són verament fulles de rosa, s' clouen? Vida, vida meva...

* * *

Fins ací arriba'l diari de ma vida, bon amich meu. No he pogut continuar escrivint les meves impresions perquè'l meu fillet me té prèu tot el temps. Ara ja té tretze mesos y sab dir poques coses, però segueix una conversa ab els ulls ò al menys així ens ho sembla. Son pare l'adora y jo me'l menjo a tot'hora a petons. Ja sabèu, donchs, de qui són aquells crits, aguts com

tochs de clarí que per dues ò tres vegades m'han tallat la lletra. Ja no desconexeu tampoch el terme de mon viatge a Londres, quan ens trobarem per primera vegada. Era un deure comunicarvos la conclusió, ja que mon germà us havia assenyalat el principi. No cal que respongueu, y perdonèume l'egoisme. Volèm viure la nostra vida sense detornar els ulls enrera. Si pensèu alguna vegada en nosaltres, pensèu en que som feliços. Quan se possehexen les ànimes que possehim nosaltres, la felicitat es segura, car fins en els obstacles y contrarietats de la vida terrenal hi hà la joya dels mèrits espirituals que s'adicionen per a retrobarlos convertits en llum en el Més Enllà.

M'oblidava dirvos que'l nen té una tofa de cabells blanca en sa onejada melena negra y en mig del pit cinch punts en forma d'estrella. Y en aquell petit puny que's mossega quan dorm, guarda una cirera, una bella cirereta roja que du marcada en el palmell de la mà. El nen se diu Plautus...

* * *

*Ay del carrer silenciós
hont les cases són callades,
qual repòs torba'l trepig
de les meves passejades!*

*Carré'amunt y carré'avall
es la via ben deserta,
ni una porta s'ha badat;
jo'n voldria una d'oberta.*

*La del casalot tot vell
qu'es arran de cantonada
ab finestra y dos balcon
y façana emblanquinada.*

*Si al defora es la quietut,
part de dintre què hi seria?
remoreig, dolç remoreig
de la pau de cada dia*

*de donzella feynejant
ab sa mà polida y blana
sots el ritme ben plahent
de la vida casolana.*

*Jo pogués entrà'al casal
y fer gaudi d'una estona!
vós, donzella, gentilment
em farieu l' hora bona.*

*Vós sabèu dir la cançó,
llegi'l vers que més m'agrada,
y'l pitxer sabèu guarnir
ab una rosa badada.*

*Vós sòu tota discreció,
y en vostra conversa gaya
el mot diu del vostre enginy,
enginy que may no desmaya.*

*Deu me'n do un poch, un poquet
d'est enginy qu'ara'm caldria
per descloure aquest portal;
portal obert, us veuria.*

*Ay del carrer silenciós
hont les cases són callades!
que me n'hi trobo de sol
en les meves passejades!*

ENRICH CUBAS

DELS LLIBRES NOUS

CASOLANES, narracions de JACINTO LAPORTA

EL MEU PRIMER VIATGE

Feya mig any que m'ho anava dihent el pare:

—Si fas bondat, un dia anirèm a Barcelona.—

Anar a Barcelona, per a un xicot de cinch ò sis anys que no s'havia mogut may de Sans, era en aquell temps una aventura verament temptadora; fèuvos càrrech de lo que representa traspasar la ralla de nostre terme, y fer via enllà travessant tot Hostafranchs, dexas enrera la Creu Coberta (que ja no era coberta ni creu tan solament) y tirar avall sempre per la carretera despoblada fins arribar al portal de Sant Antoni, y entrarhi com passant revista a un escamot de soldats que seuen en un mal banch de fusta, abillats ab calces vermelles y jaqueta groga, d'un groch feridor, ab una gorreta a faysó de les de paper que gasta la quitxalla, ab una borleta penjant damunt del front, uns soldats d'estar per casa als que sembla que tinguen compte uns centinelles vestits y armats de manera semblant a lo que havia vist en algunes auques.

Figurèuvos ara'l tràfech del carrer, tan superior a lo que's veyea en el meu poble, y l'aldarull de la plaça del Padró, qu'era'l mercat ahont, encara que sembla un impossible fisich, anava a provehir de queviures el formiguer de vehins que pobla'l barri d'arrabal; y seguidament el trànsit del carrer del Hospital, y'l plà de la Boqueria ab aquell típich jardí del terrat que hi havia a la cantonada del carrer d'aquest nom, y'l frontis del Licèu ab uns modestissims cartells de paper blanch qu'anunciaven en lletres vermelles l'estrena de *Il Profeta* (si no'm traheix la memoria), y tota la Rambla ab els rengles d'arbres y'l desfet de rètols de tots colors de les botigues y'l castell de les Dressanes y la muralla de Mar, y aquell migrat portal de la Pau, retolat ab lletres mig rovellades, que donava accés al moll d'una mena de port de Liliput, hont quatre desvagats tot menjant cacauets contemplaven el gronxar dels gusis que s'hi encabien.

La meva admiració anava crexent a cada punt. El pare m'arrocegava's pot dir per la muralla cap a Llotja, cap al

jardí del General, qu'a mi se'm figurà cosa tan extraordinaria que no concebia que hi pogués haver en lloch del món un parch capaç de sostenir ab aquell la competencia, tant per l'arbrat com per les coleccions d'aucells y mones, tot comparable, mirantho ab els ulls d'ara, a les maravelles botàniques y zoològiques de la torreta més menestrela de Vallcarca. Passant pel Born vam entrar a Santa Maria hont el pare'm signà'ls finestrals ab vidrieres de colors y la gran orga ab el cap de gegant penjat al dessota, y'm dugué per l'Argenteria cap a la Plaça de Sant Jaume y d'allí a la Catedral, a veure un'altra orga y un altre cap de gegant, exint pels claustres y admirant les oques, y tornant a la Rambla y enfilant pel carrer del Carme, hont senyalant el portal gòtic d'un edifici bon xich malmès m'anuncià prematurament:

—Quan seràs més gran, si Deu ho vol, aquí vindràs a estudi.—

Jo'm començava a sentir afadigat de veure tantes coses, y'm planyia dels peus, tant per l'estona de caminar com per la molestia de les sabates noves. No calia afligirse: aviat arribariem a Sant Antoni y no hi aniríem pas a peu a casa.

Fòra'l portal hi tenien la parada les tartanes que duyen a Sans.

—¿Que marxèm, payet?

—Tot seguit; axí que tinguèm plè.—

Dins de la tartana hi seyen tres ò quatre marmanyeres que tot ho omplien ab els cistells posats a la falda. Bé ò malament nos hi vam encabir. Ja podiem marxar. Però encara van comparèxer un parell més de viatgers, y'l tartaner els va fer pujar y va tancar la portella mentres se resolvía en l'interior el difícil problema d'acomodarse tots, ench que fós només apuntant un'anca en el seyent.

El tartaner se va penjar la tralla al coll, va anar a traure'l morralet del animal, y abocantse a la portella per a dir una paraula aconhortadora al passatge que s'esclamava de l'estretor a qu'era condemnat, s'apartà sobtadament del vehícol y arrencà a córrer com un esperitat fòra de camí y sense girar els ulls enrera, mentres les dones cridaven protestant d'aquella fuga:

—¿Què tenim de compondre ara, payet? ¿què li agafa a n'aquest beneyt?

—Tu, rossa: ¿que sabs si li sol venir gayre sovint aquest rampell?

—¿Y ara? ¿ahont va? ¿que'ns vol dexas aquí sense dinar potser?

—Ja estèm ben arreglats si se'ns en va aquest poca solta.—

Un passatger que duiem mig amagat entre'ls cistells se va esmunyir ab pena y's disposà a baxar de la tartana. Les dònesh van queixarse de la violència que hagué de fer el pobre home per a alliberarse d'aquell captiveri.

—Dexèume sortir, baladreres, que si jo no'm moch no cal pas que pensèu ab anar a casa.—

Y va saltar, tancant la porta ab una revolada y cridant al fugitiu:

—¡Xol cap de carabaça, vína aquí, que jo me'n vaig a peu.—

Mentres l'home s'allunyava a pas de frare convidat, s'anà acostant el tartaner com prèsh de certa malfiança y ab uns ulls esverats igual que si l'hagués colpit una terrible aparició. Assegurat de que'l passatger ens abandonava decididament, el pobre minyó, qu'era un gitano més negre qu'un pecat, prengué les regnes, s'enfilà, féu petar les xurriaques y arrocegat per un troç de cavall, que no era gran cosa més qu'una pellerin-ga, va marxar el vehícol carretera amunt, ab una calma desesperadora y gronxantse com un vaxell que navega ab mala mar. A mig camí de la Creu Coberta l'animal se va rendir y'l payet li concedí una treva després d'haver intentat inútilment estimularlo ab unes quantes garrotades.

Jo vaig aprofitar el sossech d'aquella parada per a desplegar el paperam que m'havía firat el pare. Haig de retraure aquí que accedint a les meves instancies haviem visitat una prestigiosa casa editorial del carrer del Bou de la Plaça Nova, y, cor què vols, cor què desitges, vaig sortirne provehit de mitja dotzeneta d'auques qu'eren un tresor d'art y de literatura, malgrat la modestia de la colecció: la de les festes del any, la dels baladrers de Barcelona, la del *hijo malo* y altres

encara, corresponents a tots els gèneres des del didàctich y moral fins al èpich, representat per l'auca novíssima de la guerra d'Àfrica, que tot just aquells dies se començava a vendre. Ara dexèm córrer la bibliofília y tornèm al cas.

Les marmaneres que figuraven en el convoy van provar d'estirar la llengua al tartaner volent enterarse dels motius de son esverament; el minyó semblava poch disposat a donar explicacions y no li van poder arrencar gayres paraules:

—¡Ay, Maria Santíssimeta!

—¿Qu'era'l dimoni potser aquell qu'ha baxat?

—¡Ay, Deu nos en guar!—

Y prou; no se'n va treure rès més. Ab crits y xurriacades la bestia va anar tirant y ab pena ò ab dolor vam arribar tots bons y sans, poch menys que miraculosament, al cap d'amunt de la costa y ja essent cosa d'anar planejant no tenia l'empresa altres inconvenients que'l ser dolenta la tartana, magre'l cavall, que si'l desfermen se'n va per les seves cames al canyet, y tan espatllada la carretera que ningú havia pogut endevinar que hi hagués al món qui's recordés de conservar-la. Ab tants de sotrachs y ab els núvols de pols que s'axecaven, aquell viatge era un calvari; no's podia fer sinó per una gran necessitat; masegats, empolsegats, morts de calor, tips d'anar estrets, la paciència dels passatgers s'acabava y la del tartaner igualment, segons se va veure, perque arribant al davant del Vapor Nou baxà'l payet, obrí la portella y sense compliments nos va intimar que baxessem.

—Ja som a Sans; ara prou, que l'animal també es de Deu,

—¿Y ara?—va fer una de les dones—jo no tinch de baxar fins a cà'l Baldiri.

—¡Au, romancer! ¿qu'us volèn plànyer més que'l bestiar? Baxèu tots si us plau; jo no tiro més amunt.—

Ne vaig estar content, perque ja no'm veyia ab cor de seguir més enllà marejat com estava. El pare, havent pagat vuyt quartos al gitano, me va donar la mà, y tot acostantnos a casa'm va fer sabedor de que aquell passatger que'ns havia dexat al portal de Sant Antoni era'l butxí, qu'aleshores vivia al barri d'Hostafranchs.

FOLKLORE

ELS TRES LLADRES

(Rondalla contada per Filomena Riera, de Vallensana)

Una vegada hi havia un pagès qu'anava a vendre una cabra y una mula. Vetaquí que pel mateix camí passaven tres lladres y l'un diu: «Ara robaré la cabra d'aquest pagès» y'ls altres dos al sentir axò, diuen: «Donchs, jo la mula.» «Y jo la roba que porta.» Se'n varen anar darrera del pagès y'l primer talla la corda de la cabra, lliga l'esquella a la cua de la mula y fuig corrents.

Quan l'home se'n va adonar va quedar tot parat y mentres estava pensant ahont podria ser la cabra, va passar el segon lladre y li va dir:

—Bon home què teniu?

—He perdut una cabra que portava lligada a la cua de la mula.

—No l'havèu pas perduda. Us l'han robada. Mirèu: per aquell camí, anava un home que'n portava una y si volèu conseguirlo jo us guardaré la mula.—

El pagès hi va caure de plà y se'n va anar a buscar la cabra; però no trobantla se'n va tornar camí enrera no trobant allavors tampoch la mula.

Tot capficat anava'l pobre home, quan va trobar l'últim lladre qu'estava plorant a la vora d'un riu y al preguntarli'l pagès què tenia, li va respondre:

—Es que portava una bossa de diners y anava a passar y'l riu se me l'ha enduta.—

El pagès, tot compadescut, li encarrega que li guardi la roba, qu'ell li anirà a buscar a condició de partirse'ls diners de la bossa; però quan va ser el pagès dins del riu, el lladre va fugir y es l'hora que no l'han vist més.

EMILIA ESTARTÚS DE MARIMON

PARODIA D'ORACIÓ

(Recullida a Verges)

Gracies damus
grat y gracies als nostres amos.
Més haguerem menjat
y més haguerem begut
si més n'haguessim tingut.

(Manera humorística de donar les gracies a pagès, després d'haver dinat).

ANGELA PONT DE ROCAMORA

NOTES D'ARXIU

SOLICITANT LA NACIONALITAT CATALANA

«Molt Reverents, egregis, nobles e honorables senyors en la present cort de Cathalunya congregats a vostres grans reverencies, nobleses e honorables savieses expose en Guillem Venecia de nasció italicha mestre enarts que en lo retorn que lo molt alt e poderós senyor lo senyor Rey Nalfonso vuy beneventuradament regnant feu del Realme de Napols de part daça asos Regnes e terres, ell, dit Guillem, laxant sa patria natural, de ordinació e manament del dit senyor, sen vingué ab lo dit senyor, el seguí per grans temps legint al dit senyor e a alguns de sa cort, de retorica pohesia e philosophia e axi mateix ha legit deles dites facultats en aquesta ciutat de Barchinona en lix ordinariement en la ciutat de Leyda e entant ses lo dit Guillem en agrat en aquestes parts de Cathalunya que no enten a repatriar ans tots los temps de vida sua aturar e star en aquest principat de Cathalunya. E no sie rahonable que alguns de una patria sien diverses dels altres conhabitadors en aquella suplique donchs humilment lo dit Guillem venecia a vostres dites reverencies, nobleses e honorables savieses, vos plaieie permetre e consentir ell dit Guillem esser abilitat e haut per cathalá axi com si fos nat a Cathalunya e que puxe obtenir beneficis e oficis en aquell no obstant certa pramatica sanció en contrari feta. E sera cosa que ultra la retribució quen sperats de nostre senyor lo dit Guillem o reputará a singular gracia e mercé.

Altissimus, etc.» (1)

JOSEPH M. ROCA

(1) Manuscrit pertanyent a la col·lecció del malaguanyat arqueòlech En Joseph Soler y Palet.

QÜESTIÓ DE MORALITAT

Creyèm que a Catalunya sempre han sigut rars y excepcionals els casos de bigamia. Pel mateix motiu, apar doblement curiós quan regirant papers vells hom se troba ab una nota morbosa d'aytal faysó: ab un individu desaprensiu que contrau segones nupcies essent encara viventa la primera muller, com sembla que va succehir al any 1480 en un home sabater, nomenat Antoni Pallarés, natural de Lleyda, que's casa a Gi-

rona ab la serventa del hospital y després l'abandona y desapareix.

Els jurats de Girona ampararen a la minyona qu'havia sigut víctima d'una infamia, y havent noves de que a Igualada tenia muller el dit subjecte, adreçaren als consellers la següent carta qu'obra original en l'arxiu municipal igualadí:

«Als molt honors. senyors los Consellers de la vila de Guadala:

Molt honorables Senyors: Aquests dies passats es stat en aquesta Ciutat hun home, segons diu natural de Leyda, apel·lat Anthoni Pallares, sabater: ab lo qual se ha tractat lo matrimoni ab una fadrina criada del Spital nou daquesta Ciutat. Lo qual matrimoni celebrat en fas de sancta Mara sglesia e consumat per copula carnal dins breus dies lo dit Anthoni Pallares ses absentat daquesta ciutat e ha dexada la dita sa muller podeu pensar en quin carrec e vergonya; apres esser ell fora daçi havem entes com lo dit Pallares tindria muller en aqueixa vila. E nosaltres qui som principals e generals administradors del dit Spital qui haviem dotada dita fadrina dels bens del dit Spital com es acostumat veents la gran novetat esta dels carrecs en que sesta dita fadrina delliberam e encara pregam vos tan afectadament com podem que per servici de nre. senyor Deu e contemplacio nostra nos vullau avisar e informar distindament e verídica si lo dit Anthoni Pallares te muller aqui. Certificcant nos si us plaura de les cartes nupcials si se ni feeren ab lo calendari daquelles e altre suficient designacio ab que siam informats de la veritat. An aço sab Deu nos mou lo zel de la honor divina, perque si som certs que sia ver que ell tingues muller dariam endreça a la fadrina per altra partit. E ultra que aquestes coses sien tant servici de Deu e de grandissim merit nos offerim promptes per vres. savieses fer tot lo que complis la honor e magnif.^a daquexa vila e vosaltres.

De Gerona a XIII de Març any mil CCCCLXXX.

Los Jurats de la Ciutat de
Gerona prests a vostre honor.»

Seria bo sapiguer la resposta que hi donaren els consellers igualadins, mes ab sentiment dihèm que no havèm pogut trobarla. Pot ser no la varen registrar. ¡Qui sab si l'arxiu del Municipi gironí podria donàrnosen alguna claricia!

GABRIEL CASTELLÀ Y RAICH

Els nostres morts

Acaba de dexarnos per sempre En Cebrià de Montoliu qui feya uns quants anys s'havia traslladat als Estats Units, hont exercia'l professorat, haventse guanyat una reputació envejable. Convalescent d'una malaltia anava a referse a Sant Francisco de California; però, pel camí empitjorà de sobte y morí impensadament quan creya tornar a la vida de treball plahent y profitós. Al Cel sia!

Havia guanyat per oposició'ls càrrechs d'oficial del nostre Ajuntament y de bibliotecari del Museu Social, y fundà ab gran entusiasme la societat cívica «Ciutat Jardí» qu'havia sigut un dels seus ideals.

Era un enamorat de les literatures del Nort, que conexia perfectament, havent traduït al català diverses obres notables, especialment d'Emerson y de Ruskin, que són una contribució estimable a la cultura del nostre poble.

Un afany de major amplada d'horisonts el portà a l'Amèrica.

Ha mort jove encara y quan podiem esperarne una producció més madura y forta.

Rèbi son germà Manuel la expressió del nostre condol per una pèrdua tan dolorosa.

Llibres

Números enrera varem dir qu'En Jacinto Laporta havia publicat dos llibres més: «Estiuenca», novela de la que varem donar compte, y «Casolanes», de que anèm a parlar.

Tractant de llibres d'aquest

autor, sempre s'hauria de dir lo mateix, perquè les matexes qualitats perduren a través dels llibres y a través dels anys, y no crech que pugui trobarse un escriptor que més qu'En Laporta sia sempre igual a sí mateix. He dit escriptor, y potser no li escayu prou aquest qualificatiu si'l prenem com designació d'un ofici. En aquest sentit, En Laporta no es un escriptor: es un home de gust qu'escriu agradablement sense segones intencions, sense les malícies del art, sense truchs ni enganyifes, donant al lector ab tota sinceritat els seus recorts, les seves visions y les seves fantasies. Al escriure, no pensa en l'èxit; y precisament per axò, l'èxit ve.

Devegades agafa la ploma per parlarne d'una cosa trivial, d'escàs interès per nosaltres; però, com qu'ell hi troba'l seu interès y'ns la conta ab aquell to de realitat, tampoch ens dol llegirho, y més d'un cop acabem per creure qu'allò es la flor de la seva obra. Devagades emprèn una composició més pensada, de més argument, més novelesca, però tampoch pert gayre temps en construhirla y proporcionarla; en tenirla enfocada, s'abandona al seu instint de narrador y'ns ho explica tot com si fos un cas qu'acabés de passar. Y aquella aparent ingenuïtat ens guanya la simpatia.

D'aquest volum n'hem tret un quadret al etzar, prou curt per les planes que podem destinarhi; vagi com a tast pels bons paladars que puguin entrar en gana d'assaborir tota l'obra.

JUST CLARÓS